աաեն Երեմիան է ամբողջութեամբ. այսինքն մէկը այն տարօրինակ մարդոցմէն որոնք արևմտահայ գրականութեան վաթսուն, եօթանասուն տարիներու ընթացքին եղան հրաշալի ընդունարանները, «ամանները» սրբազան բան մը գործածելով, ձևի, գոյնի, զգացման գեղեցկայարդար համադրութեանց։ Դուրեան, Մեծարենց, Զրաքեան։ Յանդգնութիւն, պոլսական տարփալից(*) հոգեբանութիւն մը հաստատելու փորձը Երեմիայի մէջ։ — Թերևս։ Ինձի համար կասկածէ դուրս է սա աշուղ, տարփաւոր, հանոյապաշտ, տրտում, զղայամոլ, յանդուգն, բաւական, անյաղուրդ նկարագիրը մարդուն։ Անշուշտ այդ բառերը ընդհանուր են բաւական որպէսզի պատշաճին մեր աս ու ան գրողին։ Բայց կուգան նորէն այս ժողովուրդին անդրադոյն դարերէն։ Խորհած ունի՞ք թէ ինչ ընկերութեան կը պատկանի այդ մարդը։ Տեղը չէ հոս մանրամասն վերլուծման ենթարկել մեր ժիրդ դարը։ Բաւ է յիշադրել միայն որ այդ հասարակութիւնը մեծ աղէտներէ խուճապահար մարդոց ամբոխ մըն է որ գլուխը սեղմելու անկիւն մը հազիւ ճարած, կ'անդրադառնայ իր վրայ գործադրուած անողորմ պատգամներու և ներքնապէս կ'ըմբոստանայ իրեն սորվածին ու իրեն իբր ճշմարտութիւն մատուցուածին դէմ։ Օրագրութիւնը ունի սարսռազդեցիկ էջեր այդ հոգեբանութիւնը արտայայտող։ Մինակ Տէրտէրի տղայ մը ըլլալուն չէ որ կը խորանարդէ այդ դասակարգին հանդէպ գործադրուած ճիւաղային արարքներուն տարողութիւնը։ Իրական են այդ մարդերը որոնք տէրտէր կը ծեծեն, զանոնք կը պառկեցնեն ժամերու բակին, անոնց ոտքերը կը պայտեն, պատրիարք մը բանտ կը նետեն ու թոյնով կ'ըսպաննեն։ Միևնոյն բաները, այդ դարէն, կը պատմէ ուրիշ մը Լեհաստանցի Սիմէոն դպիրը իր Ուղեգրութեան մէջ։ Իր դարուն մեծ հարցերուն հաղորդ է ամէն մարդ։ Գրագէտը այն է որ այդ հարցերը պատմած է իր դարէն վերջ ալ շահեկան հրապոյրով մը, ինքնութիւնը պահող ու մեզ գոհ ձգող։

Թող կանչուի Երեմիա ողբալու կաթողիկոս մը, բնութեան մեծ աղէտ մը, նահատակութիւն մը, անիկա պիտի ընէ այդ պարտքը բացարձակ հարազատութեամբ նախնիներին յետոյ ինքը իրեն ու պիտի գտնէ չեշտը, ոգին, ջերմութիւնը, երանգը որոնցմով մեր անձնականութիւնը կ'անցնի մեզմէ դուրսին, հեռուին։ Մեր բառերուն մէջէն ստուերի մը նման որ կեանք ունենար։ Գիտէ՞ք թէ քնարերգակ բանաստեղծի մը սահմանը կայ սա կարճ տարազին ետին։

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

(Շարունակելի)

ճշգրտապաշտ ուղղափառութեամբ։ Ինչ փոյթ ուրեմն իր մեղքերը, երբ հակառակ ասոնց, անիկա գաղտնիքը ունի զիս գրաւելու։ Դժուար պիտի չըլլար դ-ը-ղ-ի-ն անոր փրազը։ Այն ատեն պիտի գտնէք իւրաքանչիւր նախադասութեան տակ ապրումին վկայութիւնը։ Զեմ խօսիր հոս ու հոն պոռպռացող pedantներէն որոնք օրինքներ կը ձեւեն մեր գլխուն երբ կիս դար գրիչ շարժելէ վերջ չեն յաջողիր կենդանի էջ մը ստորագրել։ Քերականները պիտի է ապոփոխին, իրենց դժբախտութեանը փասը ոչ թէ տարածելով, փռելով, այլ շռելով, դիտելով ուրիշները որոնք գէշ սղեկ կ'ը-դ-ե-ղ-ի-ն։ Զենք հանդուրժած գրել չկրցող ինքնադատութիւնը։ Կը մնանք անտարբեր գրել սորվեցնել ձգտող պատուելիութեան առջեւ։

(*) Ինչ մեծ տարբերութիւն արեւելահայ սիրային ինարերգութեան եւ արեւմտահայ պոլսահայ սիրերգութեանց միջեւը։ Կ'սրժէ կենալ ու խորհրդածել։

Ցորժամ կամենայ որ սիրուն վարդ քաղել,
Պիտի փռով զձեռսն ի յարիւն շաղախել,
Միտդ ա՛ծ զսերմանացանն՝ ո՛ւրման համբերել,
Մինչեւ գայ ժամանակ որ պիտի հնձել։

Ամենայնի չափ կայ եւ ժամանակ կայ,
Թէ առաւօտն ելնուս եւ իրիկունն կայ,
Զերեկս թէ յեռ ձրգես՝ եւ առաւօտն կայ,
Մինչեւ որ քեզ բարի ժամանակըն գայ։

ԵՐԵՄԻԱ ՉԵԼԵՊԻ

digitised by A.R.A.R.@